

www.vulkani.rs
office@vulkani.rs

Naziv originala:
Matteo Strukul
INQUISIZIONE MICHELANGELO

Copyright © 2018 Newton Compton Editori srl.

This edition published in agreement with the Proprietor through MalaTesta
Literary Agency, Milan

Translation Copyright © 2020 za srpsko izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-03578-0

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

Mateo Strukul

INKVIZICIJA
MIKELANĐELO

Preveo Ljubeta Babović

VULKAN
IZDAVAŠTVO

Beograd, 2020.

*Silviji,
koju volim oduvek i koju ću zauvek voleti,
i Rimu,
zato što me njegova lepota svaki put dirne.
Antoniju Forčelinu, poštovanom učitelju.*

JESEN 1542.

1

MAČEL DEI KORVI

Osećao se umorno i slabo. Pogleda u svoje ruke, pobebele od mermerne prašine, snažne prste koji su sve vreme pratili žestinu duha, tražeći figure u kamenu, istražujući materiju znanjem stečenim proučavanjem tela, mišića, izraza lica.

Uzdahnu. Njegova kuća bila je jednostavna i prazna. Kao i uvek. Bilo je to njegovo sklonište, sigurna luka u kojoj je pronalazi olakšanje. Pogleda kovačko ognjište. Jarkocrvene plamičke svetlucali su ispod pepela. Nekoliko komada alata bilo je bačeno bez reda na radni sto.

Ustao je i širom otvorio vrata, pa izašao. Ispred njega bila je Mačel dei Korvi: prljava četvrt u kojoj živi običan svet, čije kuće izgledaju kao da rastu jedna iz druge, skoro kao da su nastale erupcijom na sivoj koži nekog leša.

Rim je izdisao pred njegovim očima, ali ono što je video bilo je samo odraz još većeg zla, bola duše koji kao da je razdirao grad. Dan za danom, deo po deo. Potčinjen volji papa, vladara sveta koji je izgubio svaki dah duhovnosti.

Pogleda u pahuljice snega, padale su na kosture rimskih trgova i na zasvođene prolaze Koloseuma, izniklih iz zemlje kao nepravilni svodovi pećina i kamenoloma. Uvelo drveće, ubijeno tom ledenom i nemilosrdnom jeseni, bilo je poprskano belinom. Tišina koja je vladala u tom trenutku širila je nestvarnu auru na tu scenu.

Mikelandelo je ipak u tom jadnom i otrcanom prizoru pronalazio smisao stvari, suštinu grada koji su porazili sopstveni demoni i koji se još drznuo da ostane na nogama. Rim je pokazivao blaga prošlosti kao blistave ožiljke, zaboravljene, ali još uvek blistave tragove u vrtlozima snega koji je nemilice padao. Stubovi Saturnovog hrama uzdizali su se ka nebu kao prsti ranjenog, ali još ne i ubijenog džina.

Dok je sneg nastavljaio da pada, oseti kako ga obuzima seta i širi mu se u grudima kao da je tečna, a ipak neugasiva vatra. Savršeno dobro je znao da je deo te rastuće plime sposobne da pokvari svaku stvar u tom gradu koji je preuzimao ime od Crkve. Štaviše, ona je bila njeno najefikasnije i najsuptilnije oružje koje je u stanju da zaslepi oči siromašnih i napuštenih, da im skrene pogled i zamagli vid putem velelepnosti tih njegovih tako traženih dela. Svod Sikstinske kapele, *Strašni sud*, vatikanska *Pijeta*, umeli su da općine i zavedu, i baš zbog toga su svojim sjajem prikriivali pravu suštinu moći i vladavine.

Bio je iluzionista i ništa drugo, uzimao je novac papama i stavljao svoju umetnost u njihovu službu. Slavio je njihovu moć i na taj način širio glas o njima. Dok je gledao kako sneg pada na prljave krovove, shvatio je da uspeh koji su stvorile njegove skulpture, njegove freske, čitav njegov život, nisu ništa drugo do zločin, tamna senka jednog zla koje se hranilo samim sobom.

I postide se zbog toga.

Zaplaka.

Zato što shvati da je ono što radi pogrešno.

Verovao je da može da se približi bogu modeliranjem mermera, vanjanjem najlepše forme, da korišćenjem četkica i boja skoro stvori pesmu prirode. Ali ta nada mu se raspršila u komade. Popustio je pred zavodljivošću novca i što je još gore, slave. Koliko se samo zadovoljio time što je postao apsolutni šampion umetnosti? Bio je potkupljen! Dobro je to znao. I uprkos tome što je pokušavao da ubedi sebe u suprotno, u srcu je bio svestan koliko gaji tu svoju preteranu ambiciju.

Činio je to do te mere da je rizikovao da izgubi samog sebe.

Stegnuo je pesnice i obećao sebi da će pokušati da se iskupi. Po svaku cenu. Pošto mu je bilo potrebno i nešto više od tog čistog i hladnog vazduha koji mu je sada sekao kožu lica.

Inkvizicija Mikelandelo

Novi vetar duvao je sa severa Evrope. Reči jednog nemačkog sveštenika zapalile su vazduh kao iznenadna žarišta požara. Njegova shvatanja bila su cenjena u okviru crkvene zajednice, poput eksera su cepala meso i sjaj nekadašnje slave sveštenstva koje je previše dugo bilo posvećeno materijalnoj moći, izopačenosti, seksu i trgovanju oprostom grehova, negujući onaj kult o sebi koji je sada već izgubio izvorno značenje reči kao što su vera, milosrđe, samilost, žrtvovanje.

A ta vatra, mada slaba, u samom Rimu je pothranila novu veru, stalno razmišljanje u tom zlosrećnom vremenu, kao mlaki povetarac koji samo traži da postane vetar, tako što će se obratiti svim muškarcima i ženama dobre volje.

Toj spokojnoj i iskrenoj snazi posvetiće godine koje dolaze. Zaštitiće to malo blago, nosiće ga kao buktinju u noći, pokušavajući da osvetli ono što mu je ostalo od života.

Prestaće da se plaši.

Skupi ramena. Počeo je da oseća hladnoću, ali mu je taj beli, mekani, čisti sneg izgledao kao poruka s neba, znak mira poslat da unese spokojstvo u srca ljudi. Voleo je tu tišinu, sposobnu da izbriše gradsku buku.

Učini mu se da se u tom snežnobelom ogrtaču obmotanom oko četvrti Mačel dei Korvi nalazi ispred boga, da mu čuje veliki i pravilni dah, da oseća njegov glas u obliku dubokog, pa ipak mirnog, gotovo blagog žagora.

Daleko od Kastel Sant'Andela, ostrva na Tibru, od onog dela Rima gde su Bramante i Rafaelo tokom godina sagradili i ukrasili palate veličanstvene lepote, bele i blistave, čiji su zidovi ukrašeni skupocenim kamenom tesanikom, kao i izduženim stubovima živahnih boja, Mikelandelo se zakle samom sebi da nikada više neće slepo slušati naređenja raznih papa.

Da će koristiti vreme koje mu je preostalo da istraži sopstveno srce, da uhvati njegove otkucaje i molitve. I da će odraz svega toga preneti na mermer. Više nego što je ikada pre učinio.

Na kraju se vrati u kuću.

RIMSKA INKVIZICIJA

U blizini Crkve San Roko, u palati Svete stolice u Ulici Ripeta, kardinal Đan Pjetro Karafa gnječio je dugu tamnu bradu. Zdepastim prstima nervozno je uvijao njene pramenove. Monsinjur ispusti dubok uzdah. Bio je nervozan.

Drago kamenje, optočeno u veliku količinu prstenja na rukama, presijavalo se u raznim bojama u trenucima kada su se od njih odbijali zraci jesenjeg sunca. Slabašna i bleđa svetlost curila je kroz teške somotske zavese na velikim prozorima. Između rubina i smaragda, veličine lešnika, možda najmanje blistav kamen bio je baš onaj na biskupskom prstenu, koji gotovo kao da je hteo da istakne neprozirnost koja je tih dana zahvatila Crkvu.

Odeven u kardinalsku odeždu, sa mocetom, kratkim ogrtačem crkvenih velikodostojnika, jarkocrvenom biretom na glavi i sveštениčkom stolom iste purpurne boje, prošaranom zlatnom žicom, Đan Pjetro Karafa je sedeo na visokoj stolici, u očekivanju da uvedu njegovog najboljeg čoveka. Poslužitelji su ga upravo najavili.

Onda stade na noge, siđe sa sedišta od fino izrezbarenog drveta i osvrnu se oko sebe. Salon je bio prostran, do te mere da se svaki poseetilac koji tu uđe oseti izgubljenim. Barem onaj naviknut na skromno i jednostavno. Sve u svemu, osećaj je bio kao da lebdite u praznom prostoru. A upravo to je bio osećaj koji je kardinal Karafa želeo da prenese na svakog svog sagovornika: osećaj izgubljenosti.

Inkvizicija Mikelandelo

Sa izuzetkom još pet visokih stolica i velikog kamina, jedini nameštaj u toj velikoj sali sastojao se od ormara za knjige prepunih rukopisa i knjiga koje su ležale duž čitavog tog prostora.

Kardinal, prvi čovek rimske inkvizicije, priđe jednoj od polica. Uze jednu malu svesku i počeo da je okreće po rukama. Omirisao joj poleđinu i stranice i počeo da ih odsutno prelistava. Nije čak ni pogledao naslovnu stranu. Bio je to jednostavan način da ima nešto čime će se zabaviti u tom trenutku. Osećao je potrebu za tim. Postojao je rizik da bi mogao da izgubi strpljenje, pa je tako barem imao knjigu u rukama koju će moći da stegne.

Uzimajući u obzir njegov temperament i razdražljivost koju je s mukom obuzdavao, takva mera predostrožnosti bila je svakako sve samo ne neobična.

Sekretar najavi posetioca.

Nakon toga uđe Vitorio Korsini, kapetan garde Svete stolice i duboko se nakloni. Kardinal mu pruži ruku i Korsini sa obožavanjem poljubi biskupski prsten. Zatim se uspravi u svoj svojoj pozamašnoj veličini.

„Eminencijo“, reče, „slušam vas.“ Kapetan nije bio mnogo govornik čovek, ali je posedovao magnetski šarm. Čvrste građe, širokih ramena, živahnih sivih očiju i brkova namazanih voskom, sa vrhovima okrenutim naviše. Govorilo se da je mnogo vremena rasipao na žene, ali kardinalu uopšte nije bilo važno da se bavi tim detaljima. Imao je na sebi kožnu jaknu crvene boje ukrašenu ključem sa jednom zlatnom i jednom srebrnom žicom, čakšire purpurne boje, dugačke tamne čizme koje su mu dopirale do kolena. Slamni šešir širokog oboda i teški ogrtač obrubljen krznom kompletirali su njegovu odeću. Za pojasom mu je visio pištolj sa burencetom i mač sa balčakom u obliku korpe i mrežastim branikom ukrašenim zlatom i srebrom.

Kardinal pročisti grlo. Steže rukama knjigu i obavesti Vitorija Korsinija o tome šta ga muči tih dana. „Kapetane, verovali vi to ili ne, ovo su zlosrećna vremena. I dobro je učinio naš dobri papa Pavle III što je osnovao ovu Svetu kancelariju sa ciljem suzbijanja jeresi, pošto se ona širi ne samo u Svetom rimskom carstvu, već klija kao najotrovnija biljka čak i ovde, u srcu Papske države!“

„Stvarno, eminencijo?“, upita Vitorio Korsini uz dozu iskrene neverice.

„Naravno! Usuđujete se da sumnjate u moje reči?“

„Ne, zaista!“

„Vrlo dobro. Uostalom, jasno ćete se setiti onoga što se dogodilo pre samo koji mesec, ili možda grešim?“, reče kardinal i za to vreme još jače steže knjižicu koju je držao u rukama. Da ga je neko posmatrao u tom trenutku, shvatio bi da želi da je iskida prstima.

Vitorio Korsini je bio pažljiv sagovornik i nije propustio da to zapazi. Zato uzvratu na isti način: „Vaša eminencijo, aludirate na slučaj Bernardina Okina? Propovednika?“

„Upravo tako!“, prosikta ljutito kardinal.

„Ako me sećanje ne vara, vaša milost mu je naredila da se pojavi u Svetoj stolici, a Okini se postarao da ne ispoštuje naređenje, do te mere da je, nakon što je stigao u Firencu, krenuo za Švajcarsku.“

„Tačno tako. Nakon što je grmeo protiv katoličke vere sa propovedaonice Crkve svetih apostola u Veneciji i otišao da zagrlu onog jeretika Kalvina! Ali to nije sve!“

„Stvarno, monsinjore? Šta vas muči? Recite mi i ja ću doskočiti tome.“ Kardinalu se otrže surov osmeh.

„Dobri moj kapetane, vaša posvećenost i vera dostojni su svake hvale. Predanost koju ste uvek ispoljavali u zadacima koje sam vam poveravao dragocenija mi je od ljubavi sina i, dodajem, nikada tako neophodna. Stvarno morate da znate, ali ste to sigurno naslutili da ima mnogo političkih struja u okviru Svete stolice. Svaka od njih je okrenuta različitim ali preciznim usmerenjima i interesima, bilo onim cara Karla V, koji je naklonjen Francuskoj, što odgovara ambicijama Fransoe I, ili na kraju onim poslednjim, ali sigurno ne po značaju i meri, onim prokletim Medičijima iz Firence. Ne zanemarujući ni to da Venecija, kao bludnica mora, kakva jeste, sigurno ne namerava da sve to samo mirno posmatra. Pa ipak, sva ta ponašanja nisu ništa u odnosu na ono da je jedan i samo jedan kardinal među tolikima, odlučio da bude u otvorenom kontrastu sa beskompromisnim stavom za koji sam se opredelio.“

„Vaša milosti, mislite na kardinala Redžinalda Poula?“

Kada začu to ime, Đan Pjetro Karafa zatvori oči, skoro kao da želi da naglasi značaj tog trenutka, trenutka istine. Kada ih je ponovo otvorio, delovalo je kao da mu pogled blista vatrenim sjajem, poput crvenih plamenova u kaminu u dnu sale.

„Dobro ste rekli, prijatelju moj. Upravo on. Pošto baš kardinal Redžinald Poul predstavlja trn u oku, nevernu zmiju, ojačanu svojim poreklom i neizbežnom drskošću poteklom od toga što je pod zaštitom kralja Engleske, koja u svom brlogu gaji tajno leglo jezivih demona!“ U tom trenutku je glas kardinala-inkvizitora postao promukao i drhtav od besa, i on bez reči baci knjigu na pod.

Vitorio Korsini je ostao da stoji nepomično, ne pokazujući ni najmanju emociju. Navikao je na nalete besa Njegove eminencije i uopšte nije imao nameru da mu se dalje suprotstavlja. Bilo je u kardinalu nekog prikrivenog besa i činilo se da ga brižljivo gaji, skoro kao da je srdžba za njega bila oblik veštine, božanski dar koji nikada neće nestati i koji uz to svakodnevno neguje i pothranjuje, izoštrava ga i čini ubistvenim, kao da je oštrica, najnepogrešivija od svih.

„Šta onda mogu da uradim da ublažim vašu uznemirenost, eminencijo?“ Korsini je savršeno dobro znao da mora da se ponaša udvorički i ljigavo, potpuno posvećen volji kardinala-inkvizitora, samo da se ne izloži njegovom gnevu, a samim tim i osveti, koja bi ubrzo i neizbežno usledila.

„Mislite li vi da sam ja lud, Korsini? Da me zabavlja da se ponašam na ovaj način? Da jedva čekam da se naljutim?“

„Uopšte ne, vaša milosti. Ja mislim da ste poslednji bedem ispred silovite plime jeresi.“

Karafa klimnu glavom. „Još jednom ste dobro rekli, kapetane, štaviše, niste mogli da mi bolje odgovorite. Upravo je tako! Pošto je činjenica da su Luterovi stavovi imali izuzetnog uspeha u nemačkoj zemlji. I u Holandiji, Flandriji, a bojim se da mogu da zahvate i Francusku, mada u ovom trenutku izgleda da Fransoa I Valoa uspeva da drži pod kontrolom centrifugalne sile koje kritikuju katoličku religiju. Ali do kada će to biti u stanju? Kada je u Engleskoj uvek postojala zbrda-zdola skupljena banda nevernih pokvarenjaka. Vidite li, dakle, koliko smo u lošoj situaciji? I šta onda da uradim? Da sagnem glavu? Da pustim da budem poražen bez borbe? Nikako! Zbog toga sam, dobri moj Korsini, poslao po vas. Zato što izgleda da jeres o kojoj sam vam govorio ne klija samo na usnama kardinala Redžinalda Poula, već ona cveta i na koralnim usnama jedne žene.“

„Žene?“ upita kapetan garde, ovog puta stvarno iznenađen. Znači, kardinal ga je zbog toga pozvao? Zbog jedne žene? Pretnja je dobijala tajanstvenu notu.

„Tačno. Vitorija Kolona, dobri moj Korsini. Ona je žena o kojoj vam govorim.“

„Markiza od Peskare?“

„Upravo ona!“

„U čemu se sastoji njena krivica, ako smem da pitam?“

„Još ne znam tačno. Ali mi doušnici i špijuni nagoveštavaju da je u dosluhu sa Redžinaldom Poulom. Ne uspevam da shvatim sa kojim ciljem, naravno da mogu da pretpostavim, ali su mi potrebne informacije, dokazi. Dakle, razlog zašto sam poslao po vas je ovaj: dajte nalog da bude praćena. Hoću da je nadgledate danju i noću. Da jedan špijun posveti čitav svoj život samo i jedino njoj. Barem dok ne saznam ono što želim. Brižljivo odaberite osobu koja će moći da se pobrine za to. I to tako da ona ne zna da je drži na oku, a još manje da može da poveže sa nama špijuna koji će joj biti za petama.“

„Razumeo sam“, reče Korsini.

„Vrlo dobro. Znam da imate mnogo toga o čemu morate da razmišljate, ali vodite računa da ovo bude apsolutni prioritet. Onda, nastojte da odaberete vašeg najboljeg čoveka. Da li je dovoljno jasno?“

„Kristalno jasno.“

„Sjajno. Dakle, ako je tako, molim vas da odmah započnete istragu. Očekujem vaš izveštaj krajem nedelje. Je li to u redu?“

„Biće tako.“ I dok je to govorio, kapetan garde se zakašlja. Ponada se da će na taj način skrenuti pažnju kardinala na jedan detalj za koji mu se činilo da mu isuviše često izmiče. Očigledno da je ta vrsta amnezije bila namerna.

„Još ste ovde?“, upita grubo Karafa, ne shvatajući zašto se Vitorio Korsini nije već izgubio.

„Postoji jedna zaista malo važna stvar, ali sa kojom se moramo neizbežno suočiti, vaša milosti...“

Oči kardinala-inkvizitora iznenada zasijaše. „Ah! Pa naravno! Shvatio sam.“ I bez reči izvuče iz džepa odela somotsku vrećicu koja zazveča. „Petsto dukata. Sigurno ne očekujete nijedan više, Korsini?“

Nakon toga Karafa dobaci vrećicu kapetanu. Kapetan garde je zgrabi hitro, pohlepnim pokretom ruke u rukavici.

„Dobro, a sada idite“, reče kardinal i, zatvarajući se u tišinu koja nije trpela replike, otpusti Korsinija pokretom glave.

Inkvizicija Mikelandelo

Dok je kapetan žurio da se dočepa vrata, Đan Pjetro Karafa se vratio ka visokoj stolici. Skljoka se u nju, skoro kao da je bio ranjen nekom nevidljivom olovnom kuglom. Sa rukama lagano opuštenim na naslone stolice, pogleda uprtog uprazno.

Partija je započela.

U dubini duše je znao da ne sme da dozvoli da je izgubi.

SUSRET

Kada ju je ugledao, Mikelandelo je bio zaslepljen ljupkošću kojom je zračila, čineći je neodoljivom.

Vitorija Kolona je i tog dana bila jednostavno rečeno veličanstvena. Duga kestenjasta kosa bila joj je skupljena u blistavu punđu. Živahne oči prožete nekom neodređenom melanholijom blistale su na svetlosti sveća. Vrat joj je bio ukrašen jednostavnom ogrlicom, sa biserima koji su delovali kao da su istrgnuti od zore. Na sebi je imala haljinu nebeskoplave boje. Dekolte, koliko god tesan, nije bio dovoljan da joj prikrije grudi.

Mikelandelo je bio opčinjen tom misaonom i inteligentnom lepotom, koja je bila pre duhovna nego fizička. Kada je provodio vreme sa njom, osećao je njenu neodoljivu unutrašnju snagu, plamen koji može da zapali srce svakog sagovornika koji joj se približi.

Već neko vreme se viđao sa njom u pravilnim vremenskim razmacima, zato što su njihovi razgovori predstavljali zadovoljstvo kojeg nikako nije želeo da se odrekne.

Vitorija je umela da odabere reči, a pre nego što bi to učinila već je znala šta on misli i to nije bila samo obična intuicija, već zajednički osećaj, bliskost, jednom rečju nešto natprirodno.

„Vidim da ste umorni, gosparu Mikelandelo“, reče mu šapatom, „pa ipak sam mislila da ste najzad zadovoljni, umireni onim što ste ostvarili u ovom vašem zemaljskom nastanjenju.“

Inkvizicija Mikelandelo

Mikelandelo ne odgovori, već samo odmahnu glavom. Koliko bi samo želeo da Vitorija ne primećuje taj bes koji mu razdire grudi!

„Međutim“, nastavi ona, „primećujem u vama nemir, ozlojeđenost koja se ni u kom slučaju ne odnosi na druge, već je uvijate protiv samog sebe kao gvožđe mača, skoro kao da ste sami tvorac vaše nesreće. Da li možda grešim?“, upita ga i za to vreme mu uze lice među ruke i primora ga da je pogleda.

On oseti kako se njeni snežnobeli i tanki prsti zarivaju čitav pedalj u njegovu dugačku bradu koju je pustio da naraste, a zatim mu stežu lice skoro do bola. Opet ga je iznenađivala, kao što je činila svaki put kada bi ga srela. Odlazila je i tamo, u tu njegovu praznu, hladnu kuću, gde je kako izgleda samo kovačko ognjište odavalo dah vatre. Ali mermer skulptura koje je pokušavao da završi, čekić, gvožđe, klesarska dleta, sve je to činilo гвозdene rešetke tog kaveza koji je nazivao bes, u kojem je završio i zatvorio se u njega.

„Pustite ga da izađe iz vas, sav taj bol. Šta vas razdire? Pričajte mi, molim vas, zato što ne mogu da vas gledam takvog!“

Mikelandelo se za trenutak zagleda u njene oči i prepusti se da bude odveden do dna tečne ambre njenih zenica: toplih, slatkih, očaravajućih. „Možda ću jednog dana moći da vam to kažem“, odgovori on, spuštajući pogled. „Ali sam toliko zauzet sažaljevanjem samog sebe da sam skoro zaboravio da želim da vam nešto dam.“

„Stvarno?“, reče Vitorija, širom otvarajući oči.

Mikelandelo uze njene ruke i nežno ih udalji od svog lica. „Sačekajte ovde“, reče i ode do sobe koja je bila pretvorena u radionicu. Pored jedne statue prekrivene čaršavom – naziralo se da je impozantna – nalazilo se nekoliko blokova belog mermera, štafelaj, radni sto, avani za mrvljenje praha i pripremu boja i laka, pripremni kartoni, crteži i raznobojne olovke, tučak u avanu, tegle, četke i četkice, kao i čitav niz ostalih drangulija koje je njegov pomoćnik Urbino, lenj kao uvek, zaboravio da sredi.

A tamo u jednom ćošku, skoro sakriven u toj hrpi predmeta i alata, stajao je zavežljaj, omot od tkanine, čiji je oblik i prirodu bilo teško pogoditi.

Mikelandelo mu priđe, uze ga u ruku i, držeći ga krajnje pažljivo i brižno, ponese ga sa sobom i vrati se u sobu gde ga je Vitorija Kolona čekala.

„Je li to ono što mislim?“, upita ona u neverici.

„Pogledajte sami“, odgovori on, pružajući joj omot.

Vitorija poče da odmotava tkaninu u kojoj je bio sakriven predmet. Otkri urolani list papira za crtanje, vezan kanapom. Odveza čvor i razvi ga ispred sebe. Kada se nađe pred njim, trže se.

Njen ushićeni pogled bio je prikovan na sliku malih dimenzija, ali takve neopisive lepote, da joj protiv njene volje suze potekoše niz obraze. A ona nije uspevala da ih zadrži.

Držala je u rukama crtež. Uprkos smanjenim dimenzijama, Vitorija zapazi toliko moćan prizor, da joj za trenutak ruke zadrhtaše. Ugleda Isusa, prikovanog za krst: mišići savršeno oblikovani i napeti do bola, vene zategnute kao strune, izraz lica prožet tolikom patnjom, da se kida srce.

U podnožju krsta stajala je lobanja, a dva mala anđela, koji su tek poprimili obličje, gledala su u Hrista u odlučujućem trenutku raspeća.

Delovalo je da je Mikelandelo, zato što je on bio autor tog čudesnog dela, želeo da iskoristi Isusovo telo kao prikaz bola i samilosti, a da se pritom ne izgubi barem tračak nade. Ta želja nazirala se u pogledu, skoro kao da je neko fiksirao pogledom Vitoriju ispod bistre i nemirne površine vode.

Oseti kako je duž kičme podilaze ledeni žmarci. Učini joj se da je od jednom hvata groznica.

Uzdahnu.

Nije mogla da se privikne na tu savršenu lepotu. Pa ipak se činilo da je za Mikelandela duboko razmišljanje o božanskom bilo pravilo, nešto svakodnevno. Ali ovo nije delovalo tako, on je prvi bio začuđen, ali je lakoća kojom je slikao, crtao i vajao ono što je savršeno, ostavljala njegove obožavaoce potpuno bez reči.

Ipak, ono što je najviše ostavilo bez daha Vitoriju bio je taj središnji položaj u kojem je bila smeštena figura Isusa ili bolje rečeno njegovo biće svedeno na samu suštinu, gotovo do apstrakcije, kao da je Mikelandelo želeo da je oslobodi svakog mogućeg poštovanja i slavljenja, svodeći sve na posebno skroman, jednostavan i ličan prizor.

U toj suštini bio je smešten sav duboki bol, sva ljubav i sav unutrašnji rat koji je najveći umetnik svog vremena preživljavao.

Sada je Vitorija videla šta ga muči, šta mu svakodnevno razdire srce.

Inkvizicija Mikelandelo

I s obzirom na to da joj je ovaj crtež otkrio sve ono što je trebalo da sazna, sada su reči koje je pre htela da izgovori bile izbrisane, gotovo su se osušile na ledenom suncu tog jesenjeg jutra.

„Hvala“, bilo je sve što je rekla, ne uspevajući da odvoji pogled sa tog crteža. I ako je sa jedne strane shvatala da joj je bog poklonio veliki dar da razume Mikelandelovu dušu, sa druge joj se činilo da je on nadahnut božanskim dahom, pošto je bila činjenica da te njegove figure, tako ogoljene, tako nage i usamljene, uživaju novu ikonografsku snagu, koja je, kako izgleda, odgovarala skromnom jeziku kojim je govorio njen dobar prijatelj, kardinal Redžinald Poul.

Stoga, svesna te činjenice, skupi hrabrost i pokuša da o tome porazgovara sa njim.

„Gosparu Mikelandelo“, reče, „vaš poklon mi je toliko drag, zato što u njemu vidim ne samo vašu, već i muku muškaraca i žena koja ih je u ovim vremenima zahvatila kao epidemija poroka koja želi da proguta Rim. Znam da će vas ono što ću vam reći iznenaditi, ali u isto vreme verujem da niste sasvim nesvesni toga da odnedavno neke osobe uz veliko lično požrtvovanje pokušavaju da se bore za jedan novi i drugačiji pogled na svet: skromniji, jednostavniji, suštinskiji.“

„Zar stvarno postoje takve osobe osim vas, dobra moja Vitorija?“, upita je Mikelandelo skoro s nevericom.

Markiza od Peskare klimnu glavom. „Naravno“, reče, „a ako nemate ništa protiv, bilo bi mi drago da vas upoznam sa njima.“

Mikelandelo je pogleda. Po prvi put tog dana Vitorija zapazi kako se spokojna svetlost širi u njegovim očima, skoro kao da mu je ova vest sada posle dužeg vremena podarila prvi srećan trenutak.

„Ništa lepše ne bih mogao da poželim“, odgovori on.

„I ako to može da predstavlja opasnost?“

Mikelandelo uzdahnu. „Vitorija“, reče, „ja sada imam šezdeset osam godina. I sami vidite u kakvoj bedi živim. I tu ne mislim na moje ekonomsko stanje, na koje sigurno ne mogu da se požalim, već na sve drugo. To je kao da sam se u ime vajarstva i slikarstva odrekao samog sebe. A u izvesnom smislu je upravo tako. Umetnost zahteva strogost i apsolutnu posvećenost i najljubomornija je i najekskluzivnija od svih ljubavnica. Darovao sam joj svoj život, ali sam sada u ovim godinama usamljen i umoran, povređen u telu i duši, i nije mi preostalo ništa drugo osim

Mateo Strukul

zadovoljstva zbog vašeg društva, najveće utehe za gorčinu kojoj sam se prepustio kao nemoćni čovek kakav jesam. Zato vam odgovaram: naravno! Iako osobe kojima ćete me predstaviti mogu da predstavljaju opasnost, molim vas da mi omogućite da se sretnem sa njima, pošto ste vi, Vitorija, jedina svetlost koju poznajem.“

Kada začu te reči, markiza od Peskare oseti štrecanje u srcu. „U redu, onda. Ubrzo ću vam se ponovo javiti. Sada moram da idem“, reče.